

І. В. Белоус

**РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ ПРОВІДНИХ КРАЇН
ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ
(промислова інтеграція)**

У статті характеризується економічний стан провідних західноєвропейських країн після закінчення другої світової війни. Показана динаміка наступного промислового розвитку цих країн. Визначається вплив на нього інтеграційних процесів, що почалися в Західній Європі в другій половині ХХ ст.

Наслідки другої світової війни виявилися для країн Західної Європи надзвичайно важкими: зруйнована економіка, яка у післявоєнний період мала деформований вигляд мілітаризованої структури виробництва; розірвані зв'язки між сферами національних економік, порушені міждержавні зв'язки; 2/3 промислового виробництва і золотого запасу зосереджені в США; населення виснажене фізично, матеріально і економічно.

Внаслідок цього обсяги промислового виробництва західноєвропейських країн зменшилися. Питома вага західноєвропейського регіону в капіталістичному промисловому виробництві знизилася з 38,3% у 1937 р. до 31% у 1948 р. [3, с. 153]. У порівнянні з 1937 р. рівень промислового виробництва в 1946 р. становив: у Великобританії 95%, Франції – 73%, ФРН (у 1948 р.) – 56% [2, с. 128]. На той час виробничі потужності США перевищували потужності всіх індустріальних держав разом узятих. Західноєвропейські країни опинилися в економічній та політичній залежності від США, частка яких у промисловому виробництві досягла в 1948 р. 54% [3, с. 153].

Відновити економіку західноєвропейським країнам вдалося за допомогою плану Маршалла. Вже на початку 50-х років був досягнутий довоєнний рівень промислового виробництва, а до 1957 р. промислове виробництво ФРН збільшилося в 2 рази, Великобританії – на 22%, Франції – на 64%, США – на 27% [7, с. 122]. Фізичний обсяг промислової продукції в 1959 р. збільшився (порівняно з 1937 р.) в Англії на 58%, у ФРН та Італії – в 2,3-2,6 рази [8, с. 439]. У 50-60-х рр. на розвиток окремих галузей промисловості західноєвропейських країн вплинули: наявність потужностей, які нарощувалися під час другої світової війни (електротехнічна, нафтова та ін.); участь державного та іноземного капіталу в промислових об'єднаннях; ряд інших чинників, у тому числі фінансова допомога.

© І. В. Белоус, 2005

У період другої світової війни машинобудівне виробництво різко зросло насамперед у США. У 1950 р. в сукупному виробництві восьми головних експортерів машинобудівної продукції на частку США припадало майже 42%, ФРН – 8,5%, Великобританії – 28%. Сім європейських країн, разом узятих, вже до 1950 р. випередили США, а з часом змогли частково повернути свої позиції на ринку. Хоча до 1980 р. найбільшим світовим експортером верстатів і устаткування всіх типів, як і раніше, були США, Західна Європа, в цілому, продавала на світовому ринку продукції у два рази більше [11, с. 196].

Структурні зміни в розвитку промисловості країн Західної Європи характеризувалися такими загальними тенденціями. По-перше, відбувалося скорочення частки видобувних галузей в ВВП у зв'язку з вичерпанням національних запасів природних ресурсів, конкуренцією імпортової нафти, збільшенням ефективності використання пального; одночасно зростала частка переробних галузей промисловості. Так, наприклад, у Великобританії на частку таких галузей, як машинобудування, металургія і металообробка у 1966 р. припадало 43,8% виробництва продукції всієї промисловості та 45,9% загальної кількості зайнятих у промисловості (тоді як у 1935 р. ці показники дорівнювали відповідно 29% та 31%.) [5, с. 8]. Під тиском конкуренції нафти та газу, у ФРН було закрито безліч шахт, а відомий Рурський басейн поступово втратив значення «Чорного серця» Німеччини. Однак виробництво сталі зросло на 33%, чавуну – на 30,7%, алюмінію – на 87,4% [14, с. 342]. По-друге, продовжувалися зміни у співвідношенні продукції важкої та легкої промисловості. У 1953-1968 рр. обсяг виробництва важкої промисловості збільшився в 2,4 рази, а легкої – в 1,9 рази, їх співвідношення у загальному обсязі оброблювальної промисловості у середині 60-х років становило в західноєвропейських країнах відповідно – 63 і 37% [2, с. 134]. Вартість продукції галузей важкої промисловості в загальній вартості промислового виробництва складала у Франції 64% [1, с. 175], а у ФРН (1955 р.) – більше 73% [7, с. 123]. По-третє, сталося зменшення частки традиційних галузей (текстильної, харчової, взуттєвої). Середньорічні темпи приросту цих галузей дорівнювали відповідно 2,9%, 2,6% та 3,5% [2, с. 134]. Питома вага харчової промисловості, наприклад, у ФРН знизилася з 12,4% у 1953 р. до 9,4% у 1960 р. [3, с. 189]. Зумовлювалося це зміною структури експорту, втратою традиційних ринків збуту і розвитком нових джерел енергії. По-четверте, прогресувало зростання галузей, що визначають технічний прогрес (хімічна, електротехнічна, верстатобудування, виробництво електроенергії та газопостачання). Виникли нові галузі – аерокосмічна, радіоелектронна, нафтоочистна, атомна. Так 2/3 валової продукції машинобудування в Англії стало припадати на авіаційну, автомобільну, електротехнічну і радіотехнічну галузі. Обсяг виробництва хімічної промисловості з 1950 по 1968 р. зріс у 2,3 рази [5, с. 10]. Щорічні темпи приросту в електротехніці, електроніці та хімічній промисловості у

60-ті роки сягали 6%, а в приладобудуванні – 8% [7, с. 165]. На початку 60-х років у Німеччині чотири галузі (хімічна, електротехнічна, транспортного і загального машинобудування) сконцентрували 70% приросту промислової продукції; темпи зростання складали відповідно 11,5%, 16,2, 19,9 і 10% [2, с. 191]. До кінця 60-х років виробництво електроенергії збільшилося на 209%, легкових автомобілів – на 87%, радіоприймачів і телевізорів – відповідно на 65 і 34%; пластмас – у 4,4 раза. Видобуток природного газу зріс у 31,5 тис. разів [14, с. 342].

Структурні зміни супроводжувалися посиленням концентрації виробництва і капіталу, що сприяло зменшенню витрат виробництва і підвищенню конкурентоспроможності товарів. Так, у Великобританії 49,2% промислових підприємств з кількістю зайнятих понад 500 чол. виробляли 68,5% продукції [2, с. 163]. Водночас росла централізація капіталу. Провідне становище за своїми фінансовими ресурсами і розмірами прибутку (які постійно збільшувалися) займала група гігантських монополій. Одним з таких найбільших монополістичних об'єднань в Англії була компанія «Віккерс»: вона охоплювала виробництво понад 1580 різних товарів із загальною кількістю зайнятих близько 100 тис. чол. [14, с. 382]. 100 найпотужніших монополій виробляли тут 40% промислової продукції. В автомобільній промисловості 3 корпорації володіли понад 40% усіх активів галузі, у машинобудуванні 20 корпорацій – 75% активів [2, с. 163]. У Франції цей процес відбувався шляхом злиття великих і середніх капіталів і паралельного розорення та об'єднання невеликих сімейних і ремісничих підприємств. У результаті в оброблювальній промисловості кількість підприємств зменшилася на 25%. Найбільш монополізованими були металургійна, нафтова і хімічна галузі. Першу десятку найбільших промислових корпорацій склали 5 нафтових, 3 хімічних, 1 металургійна і 1 транспортна. 500 монополістичних об'єднань виробляли 60% продукції [2, с. 175]. П'ять трестів контролювали 72% виробництва сталі, 2 трести – все виробництво алюмінію, 4 трести виробляли 98% автомобілів [2, с. 360]. Частка великих підприємств в Німеччині зростає впродовж 50-60-х років з 1,9 до 2,9%. На них працювало близько 50% зайнятих у промисловості. Металургійною промисловістю володіли 9 корпорацій, хімічною – 8, автомобільною – 6, видобутком вугілля – 3, залізняка – 4 корпорації [2, с. 191].

Потреба подальшого зростання промислового виробництва, швидкий розвиток електронно-обчислювальної техніки і широке її використання для збору, обробки і зберігання інформації сприяли розробкам перспективних планів. З'явилася можливість враховувати безліч внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на виробництво в даний момент і в майбутньому. Перехід до перспективних планів дозволив визначати завантаження виробничих потужностей з певним урахуванням циклічних коливань виробництва, дав можливість точніше визначати обсяг, структуру капіталовкладень, підвищувати їх ефективність. Процес концентрації і

централізації капіталу супроводжувався хвилею злиття і поглинань, і дедалі більш велику роль в цьому процесі відіграли великі банки і страхові компанії. З'являються міжнародні картелі і трести, що виникли на базі об'єднання національних фірм окремих країн. Спочатку переважаючим типом таких об'єднань були картелі в сировинних галузях промисловості, потім з'явилися міжнародні об'єднання у банківській сфері та в галузі обробного виробництва (наприклад, угода автомобільних монополій Італії та Франції). Особливе місце в міжнаціональних монополістичних угодах займають угоди з безпосередньою участю в них держави. Яскравим прикладом цього є англо-французська програма «Конкорд». Через конкуренцію з боку США авіаційні й авіатранспортні компанії Англії та Франції вимагали підтримки урядів своїх країн. У ряді країн держава стала великим підприємцем, що володіє як окремими промисловими комплексами, так і цілими галузями господарства (на які припадає 20-30% всієї промислової продукції). За допомогою держави забезпечувалося зростання виробництва і прискорення НТП у ряді галузей промисловості. Наприклад, в Англії державний капітал створив базу для економічної і технічної модернізації вугільної промисловості. В Італії уряд, незважаючи на опір монополій, пішов на створення сучасної чорної металургії з повним виробничим циклом шляхом створення державних металургійних заводів. Держава стала великим інвестором, на частку якого припадало від 20 до 50% валових капіталовкладень [6, с. 80]. Вона впливала на темпи оновлення і розширення основного капіталу, регулює норму накопичення. Однак найбільш характерне явище післявоєнного періоду – величезне зростання транснаціональних монополій. У 1970 р. в ФРН налічувалось 12 ТНК [2, с. 346]. Провідне ж місце щодо цього посіли монополії США. На одну західноєвропейську компанію припадало 6-7 американських. Прямі інвестиції США в країни Західної Європи збільшилися з 1,7 млрд дол. у 1950 р. до 6,7 у 1960 р. і 21,5 у 1969 р. [6, с. 74]. Перевага віддавалася таким галузям як електроніка, виробництво електронно-обчислювальних машин, автомобілебудування, хімія органічних сполук.

Рівень і темпи розвитку національних господарств західноєвропейських країн визначали масштаби і структуру інвестицій у промисловість. Якщо в довоєнний період їх обсяг становив у середньому 15,4%, то в 70-х роках він збільшився до 20-30% (у Великобританії – 21%, у Франції – 26,3, у ФРН – 25,3%) [2, с. 132]. Змінювалася технологічна структура капіталовкладень. У 50-х роках значно розширилися капіталовкладення в реконструкцію вугільної, сталеплавильної промисловості, в нафтохімічну, електротехнічну, автомобільну галузі, в машинобудування. Наприклад, у ФРН питома вага капіталовкладень у машинобудування протягом 1950-1960 рр. зростає з 6,1 до 7,8%, в автомобільну промисловість – з 1,8 до 3,9%, в електротехніку – з 3,8 до 5%, у нафтовидобуток – з 0,7 до 1,4%, у нафтопереробку – з 0,7 до 1,7% [14, с. 193]. Частка інвестицій в активну частину основного капіталу

(устаткування, машини, модернізація, автоматизація виробничого процесу) зросла на 51-67% [2, с. 132]. В 60-х роках вкладення інвестицій спрямовувалися переважно в авіаракетну, приладобудівну, хімічну, нафтопереробну галузі. Значно зменшився вивіз капіталу за кордон (він став здійснюватися переважно у формі продуктивного, а не позичкового капіталу). У Франції, наприклад, розмір вивезеного за кордон капіталу на початку 60-х років був майже в 6 разів меншим, ніж вкладення у промисловість, торгівлю і транспорт [14, с. 259].

Зросли інвестиції в невиробничу сферу (освіта, спецпідготовка, наука, медицина). Якщо в 50-х роках інвестиції у виробничу сферу становили у Франції 75%, у Німеччині – 60% від їх загального обсягу, то наприкінці 60-х – відповідно 47% і 43% [2, с. 175, 191]. Частка інвестицій в невиробничу сферу в структурі загальних капіталовкладень складала в 1968 р. у ФРН – 56,6%, Франції – 53,3%, Великобританії – 61,2%, США – 76,6% [2, с. 132]. При цьому перевага віддавалася житловому будівництву.

Значно вплинула на економіку провідних капіталістичних країн політика мілітаризації та гонки озброєнь. Країни Західної Європи стали учасниками різних військових блоків (НАТО, СЕНТО, СЕАТО, Західноєвропейський союз). За обсягами воєнних витрат Англія вийшла на друге місце в світі (після США). У збройних силах і воєнних галузях промисловості було зайнято близько 1,8 млн. чол. На воєнні цілі йшло до 14% всієї продукції машинобудування, понад 20% – суднобудування. З 300 тис. робітників авіаційної промисловості половина була зайнята виробництвом військових літаків і керованих снарядів. На воєнні потреби йшла велика частина продукції електронної промисловості і атомних заводів [14, с. 387]. Франція вела війни у В'єтнамі та Алжирі; це зумовлювало величезне збільшення воєнних витрат і зростання воєнного виробництва. У зв'язку з цим зростали виробниче завантаження підприємств та інтенсифікація виробничих процесів. Війна в Кореї дала поштовх для піднесення західнонімецької економіки. Тільки за 50-ті роки вартість експорту ФРН зросла на 120% [14, с. 340].

Значний вплив на стан економіки західноєвропейських країн справила промислова інтеграція. У травні 1950 р. міністр закордонних справ Франції М. Шуман запропонував поєднати в них виробництво та збут вугілля та сталі. У квітні 1951 р. представники 6 країн підписали угоду, яка передбачала поступове скасування митних зборів і створення спільного ринку вугілля та сталі. Ця організація швидко показала свою ефективність: вона сприяла відродженню і зміцненню енергетики і чорної металургії, а це, в свою чергу, позитивно позначилося на важкому машинобудуванні. ФРН стала одним з головних засновників ЄОВС, на її частку в цей час припадало більше 60% видобутку вугілля, близько 50% виробництва сталі, близько 40% експорту і 35% імпорту «Загального ринку» [14, с. 342]. 25 березня 1957 р. західноєвропейські країни підписали угоду про створення Європейського економічного співтовариства і Європейського

співтовариства з атомної енергії. За цих умов впродовж 60-х років у ФРН виробництво чавуну зросло на 30,7%, сталі – на 33%, алюмінію – на 87,4%, електроенергії – на 209% [14, с. 342].

У зв'язку з вищевикладеним можна виділити наступні чинники, які зумовили прискорення темпів зростання економіки провідних західноєвропейських країн. Це – політика форсування економічного зростання; збільшення на основі науково-технічного прогресу і зростання продуктивності праці фонду споживання, розширення внутрішнього ринку у зв'язку із зростанням реальної заробітної платні; прискорення процесів концентрації та централізації виробництва і капіталу, посилення державно-монополістичного регулювання економіки, поліпшення організації виробництва на різних рівнях; подальше поглиблення міжнародного поділу праці, розширення спеціалізації і кооперації виробництва, посилення науково-технічного обміну між розвиненими капіталістичними країнами; відновлення нового потенціалу і створення заново цілих галузей на новій технічній основі в країнах, найбільш потерпілих в результаті другої світової війни; активізація зовнішньоекономічних зв'язків, які сприяли створенню додаткових зовнішніх ринків (частка суспільного продукту, використаного у міжнародному обміні, складала в 1965 р. в різних країнах Західної Європи від 12 до 40% (у США – 7%)) [6, с. 52]; мілітаризація економіки. Випуск принципово нових видів озброєння і періодичне оновлення воєнної техніки значно впливали на оновлення і розвиток загального економічного потенціалу Англії і Франції. Щодо ФРН, то незначні розміри подібних витрат тут у перші 10-15 років після закінчення війни сприяли прискореному розвитку найважливіших галузей мирної економіки.

Науково-технічна революція, зміни в галузевій структурі економіки, зрушення у галузі освіти та управління відповідно позначилися на відтворювальній структурі. У більшості розвинених країн відбувся перехід від екстенсивного до інтенсивного типу відтворення, при якому зростання продукції досягається не за рахунок будівництва нових підприємств, а шляхом поліпшення основних якісних показників. В результаті в західноєвропейських країнах істотно зросла частка виробничого накопичення. Норма накопичення (відношення валових капіталовкладень до валового національного продукту) збільшилася у ФРН з 13,6% в 1920-1938 рр. до 24,6% в 1957-1969 рр., в Англії – відповідно з 10,2 до 16,8%, в Італії – з 16,3 до 21,1%. Важливим фактором зростання ефективності господарства було зменшення матеріаломісткості, зниження питомої ваги норм споживання сировини і матеріалів по відношенню до валового національного продукту. Здобута початкова сировина на одиницю промислової продукції зменшилася в Англії на 50%, у ФРН – на 60%, у Франції – на 27%, в США – на 77% [6, с. 49]. Цей фактор пов'язаний певною мірою з ввезенням дешевої сировини з країн, що розвиваються;

однак головне полягає в тому, що були створені економічно ефективніші види синтетичної сировини та засоби її глибокої переробки.

У 70-і роки відмінною рисою економічного розвитку західноєвропейських країн стала інтенсифікація виробництва. В центрі уваги промислової політики країн ЄС дедалі більш опиняються питання довгострокового пристосування виробничих структур до нових умов міжнародного поділу праці.

У зв'язку з різким зростанням цін на енергоресурси та ряд сировинних товарів (нафтова криза 70-х років) змінилися витрати виробництва, конкурентоспроможність, а отже і рентабельність більшості енерго- і матеріаломістких галузей виробництва. У зв'язку з цим зазнала змін географія міжнародного поділу праці (оскільки порівняльні витрати виробництва таких галузей стали складатися краще в країнах, що розвиваються). Так, витрати виробництва сталі в країнах Південно-Східної Азії і Латинської Америки в 1980 р. були на 15-25% нижче, ніж Західної Європи або США [4, с. 114]. Окремі фірми долали кризу, застосовуючи різні стратегії, за яких зрештою важливу роль відігравала державна підтримка виробництва, що скорочувалося. Однак з іншого боку, криза сприяла структурним зрушенням (процесам заміщення в сфері енергетики тощо). В результаті великий монополістичний капітал, зайнятий в енерго-, матеріало- і трудомістких галузях, став перебазовувати виробництво в країни, що розвиваються, або переливати свої капітали в наукоємні галузі. За кордон переміщуються нерентабельні та екологічно шкідливі підприємства. Частка закордонних інвестицій німецьких хімічних монополій «Хехст», «Байер», «БАСФ» складала у 1976 р. 32,5% усіх капіталовкладень [14, с. 349]. В країні залишалися галузі, які виробляли технологічно складну продукцію з високим рівнем попиту.

Структурна криза призвела до загострення конкуренції між монополіями як країнам Західної Європи, так і США та Японії. У зв'язку з цим у ряді традиційних галузей промисловості західноєвропейських країн склалося важке становище. Наприклад, виплавка сталі з 1974 по 1983 р. скоротилася на 30%, коефіцієнт використання виробничих потужностей в даній галузі знизився з 87 до 57%, кількість зайнятих за цей час зменшилася на 40% [4, с. 115]. Виробництво чавуну з 1974 р. в Бельгії і Великобританії знизилося майже наполовину, у Франції і ФРН – приблизно на третину [11, с. 187]. З метою надання допомоги галузям, охопленим структурною кризою, Європейське Співтовариство вжило таких заходів, як: протекціонізм, спрямований проти конкурентів з 3-х країн у формі традиційних обмежень імпорту або угод з урядами цих країн про «самообмеження» експорту; створення кризових картелів з метою скорочення надмірних потужностей і узгодження цін для запобігання їх зниження і втрати прибутку; розширення мобілізації позикового капіталу та надання кредитів галузям у кризовому стані; координація національної, структурної, регіональної, соціальної, науково-технічної політики,

державних субсидій галузям, що переживають кризу. Для врегулювання соціальних проблем, що виникають унаслідок згортання виробничих потужностей, Співтовариство виділило ресурси з бюджету через соціальний і регіональний фонди.

Проте вирішення проблем, що виникли в промисловості країн-учасниць ЄС у ході структурної перебудови, виявилось для керівних органів ЄС складним завданням. Тому що, сфера впливу органів ЄС обмежена вузькими рамками їх компетенції, їх повноваження не можуть бути використані повною силою через розбіжності між країнами-учасницями і національними монополіями (як це мало місце в сталеварній, нафтопереробній та ін. галузях промисловості). Разом з тим у рамках ЄЕС його учасникам до початку 80-х років вдалося налагодити програмування розвитку економіки і її спеціалізації по країнах. Так, Франція спеціалізувалася на експорті малолітражних автомобілів, продукції швейної та взуттєвої промисловості; ФРН – вантажівок; Італія – дешевих легкових автомашин, холодильників; Голландія – меблів.

Розвиток західноєвропейських країн в той період відрізнявся від США тим, що коли американська модель націлена на підвищення ефективності виробництва на базі новітніх технологій, створення нових робочих місць, надання великих свобод в розвитку приватного підприємництва, низький рівень оподаткування, то Європа, навпаки, підвищувала ефективність виробництва за рахунок скорочення кількості зайнятих, а соціальне ринкове господарство призводило тут до більшого втручання держави в економіку, високого рівня оподаткування, до збереження робочих місць у старих неефективних секторах економіки.

В статтє характеризується економическое положение ведущих западноевропейских стран после окончания второй мировой войны. Показана, динамика последующего промышленного развития этих стран. Определяется влияние на него интеграционных процессов, начавшихся в Западной Европе во второй половине XX в.

1. Белоус І. В. Історико-економічні передумови формування Європейського Союзу // Історія народного господарства та економічної думки України: Міжвід. зб. наук. праць. — Вип. 31-32 / Редколегія: Т. І. Дерев'янкін (відп. ред.) [та ін.]. — К.: Наук. думка, 2000. — С. 18-25.
2. Гринчуцький В., Родіонова Л. Економічна історія зарубіжних країн. — Тернопіль: Підручн. і посібн., 2004. — 288 с.
3. *Європа: вчєра, сєгодня, завтра.* — М. : Экономика, 2002. — 823 с.
4. *Європейское Сообщество: Регулирование интеграционных процессов.* — М. : Наука, 1986. — 272 с.
5. Жуков А. А. Великобритания и проблемы западноевропейской интеграции. — Изд. Московского университета, 1970. — 107 с.
6. *Иноземцев Н. Н. Современный капитализм: новые явления и противоречия.* — М. : Мысль, 1972. — 183 с.
7. Козак Ю. Г. Економіка зарубіжних країн. — Одеса : Астропринт, 2003. — 352 с.

8. Манукян А. А. Проблемы послевоенного развития экономики капиталистических стран. — М. : Экономика, 1966. — 680 с.
9. Міжнародне виробниче співробітництво. — К. : КДТЕУ, 2000. — 50 с.
10. Погорлецкий А. И. Экономика зарубежных стран. — СПб. : Изд-во В. А. Михайлова, 2000. — 492 с.
11. Фишер В. Европа: экономика, общество, государство (1914-1980). — М. : Владос, 1999. — 368 с.
12. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: історія міжнародних економічних відносин. — К. : Либідь, 1992. — 199 с.
13. Харламова В. Н. Международная экономическая интеграция. — М. : Анкил, 2002. — 175 с.
14. Экономическая история зарубежных стран. — Минск : Экоперспектива, 1997. — 432 с.
15. Яковенко Н. Л. Велика Британія у сучасній системі міжнародних відносин. — К. : Наук. світ, 2003. — 227 с.

Д. П. Богиня, Г. С. Волинський

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В КИТАЇ на рубежі ХХ-ХХІ століть

У статті досліджуються основні передумови і характерні риси китайських реформ на рубежі ХХ-ХХІ ст., особливості аграрної, промислової, фінансової та зовнішньоекономічної політики КНР. Значне місце відведено висвітленню нових явищ в економіці Китаю в контексті рішень XVI Всекитайського з'їзду КПК (2002 р.).

Соціально-економічні перетворення в Україні повинні вирішити проблеми, що накопичувалися десятиліттями. Реалізація цих завдань дозволить нашій країні організувати виробництво у відповідності з суспільними потребами та увійти у світову економічну співдружність. Завдяки цьому можна забезпечити соціальну орієнтацію економіки, ліквідувати дефіцит на велику кількість товарів, створити дійову систему управління, відтворити стимули до високоефективної праці. У процесі трансформації соціально-економічних перетворень важливу роль відіграє врахування набутого світового досвіду. Особливе місце при цьому надається використанню китайського досвіду. Як відомо, економічні перетворення в цій країні на рубежі ХХ-ХХІ ст. дали позитивні результати, тому вони є об'єктом особливої уваги в багатьох країнах світу, у тому числі в Україні.

---

* На початку реформ (1976 р.) питома вага селянства в КНР складала 83,3%, у США – усього 2,6%.